

نقشه

یک راهنمای برای مبتدیان جهت

تحقیق در مطالعات ترجمه

ترجمه: دکتر طیبه موسوی میانگاه

عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور

ویراستار: دکتر مریم السادات اسعدی

پاییز ۱۳۸۷

عنوان کتاب اصلی:

The Map:

A Beginner's Guide to Doing
Research in Translation Studies

نویسنده:

جنی ویلیامز و آنдрه چسترمن

مقدّمه مترجم

از آنجا که رشته‌ی مطالعات ترجمه در کشور ما

رشته‌ای نسبتاً نو ظهور بوده و افراد متخصص این

شاخه از علم در ایران انگشت شمارند برآن شدم

تا به ترجمه این کتاب پردازم تا از این طریق

بتوانم علاقه مندان به ترجمه را با قابلیت‌های این

رشته بیشتر آشنا نمایم. در واقع، هدف از ترجمه

این کتاب کمک به آنان در انجام دادن تحقیق

در رشته‌ی مطالعات ترجمه است. مخاطبین

اصلی این کتاب را دانشجویان مترجمی چه در

سطح کارشناسی و چه در سطح کارشناسی ارشد

و دکترا که قصد نوشتن پروژه‌ی کارشناسی یا

پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد یا دکترای خود را

دارند تشکیل می‌دهند؛ هرچند کسانی که در

صدق نگارش مقاله‌ای در حوزه‌ی مطالعات

ترجمه جهت چاپ در مجلات علمی و یا ارائه‌ی

آن در کنفرانس‌های داخلی و خارجی هستند، از

این گروه مستثنی نیستند.

نویسنده‌گان این کتاب، جنی ویلیامز و

آندره چسترمن سعی کرده‌اند تا مراحل مختلف

تحقیق در مطالعات ترجمه از طرح مسئله گرفته تا

نوشتن تحقیق و در نهایت ارائه‌ی آن را به

وضوح به تصویر بکشند. آنها زمینه‌های

تحقیقاتی این رشته را با معروفی انواع متون برای

ترجمه مطرح کرده و سپس چگونگی تبدیل ایده

ی اویله به صورت یک طرح تحقیقاتی را تشریح

می‌نمایند. خواننده‌ی این کتاب ضمن آشنایی

با روش تحقیق در مطالعات ترجمه با انواع

مختلف تحقیق از قبیل تحقیق ذهنی، تحقیق

تجربی، تحقیق کاربردی و غیره آشنا می‌شود.

چگونگی طرح پرسش ها، ادعاهای و فرضیات،

انواع مختلف فرضیات، جمع آوری و تحلیل داده

ها از جمله مباحث دیگر مورد بررسی در این

کتاب می باشند؛ مباحثی که جزو لاینفک هر

تحقیق علمی به شمار می روند. جنی ویلیامز و

آندره چسترمن شیوه‌ی نوشتن گزارش تحقیقاتی

از ابتدا تا انتها را به سبکی بسیار شیوا و روان و در

عین حال کامل بیان نموده و حتی شیوه‌های

مختلف ارائه‌ی یک تحقیق را خواه به صورت

شفاهی و خواه به صورت کتبی توضیح می دهند.

تاکنون کتب زیادی در رابطه با روشن
تحقیق به نگارش درآمده است. برخی از این
کتاب‌ها روش تحقیق را به طور کلی مورد بحث
قرار می‌دهند و برخی دیگر به روش تحقیق در
علوم انسانی یا روش تحقیق در علوم پایه و نظایر
آن اختصاص دارند. اما این کتاب از این جهت
جالب و قابل تأمل می‌باشد که برای اولین بار
شیوه‌ی تحقیق در یک رشته‌ی خاص از علوم
انسانی – مطالعات ترجمه – را مورد بررسی قرار
می‌دهد. بدین ترتیب راهنمایی بسیار مفید برای

علاقه مندان رشته مترجمی که قصد دارند در

زمینه های مختلف ترجمه به تحقیق بپردازند به

شمار می آید.

امید است ترجمه‌ی این کتاب بتواند

انگیزه‌ی پژوهش‌های سودمند را در علاقه

مندان مباحث ترجمه افزایش داده و بتواند

راهگشای مناسبی برای مشکلاتی که در امر

پژوهش پیش رو دارند باشد. از خوانندگان

محترم استدعا دارم با نظرات، پیشنهادات و

انتقادات خود را از لغزش‌های احتمالی در حین

ترجمه‌ی این کتاب آگاه سازند.

ط. موسوی میانگاه

۱۳۸۷ پايز

فهرست مطالب

مقدّمه ۷

فصل ۱: حوزه‌های تحقیقاتی ترجمه

- ۱-۱ تحلیل متن و ترجمه ۱۲
- ۱-۲ ارزیابی کیفیت ترجمه ۱۴
- ۱-۳ انواع ترجمه ۱۶
- ۱-۴ ترجمه‌ی چندرسانه‌ای ۲۱
- ۱-۵ ترجمه و فناوری ۲۲
- ۱-۶ تاریخ ترجمه ۲۴
- ۱-۷ اخلاق ترجمه ۲۷
- ۱-۸ مجموعه اصطلاحات و فهرست لغات ۳۰
- ۱-۹ ترجمه‌ی شفاهی ۳۱
- ۱-۱۰ فرآیند ترجمه ۳۴

۱-۱۱ تربیت مترجم ۳۶

۱-۱۲ حرفه‌ی مترجمی ۳۸

فصل ۲: از ایده‌ی اولیه تا طرح

۱-۲ ایده‌ی اولیه را اصلاح نمایید ۴۰

۲-۲ با کسی که می‌داند صحبت کنید ۴۲

۳-۲ منابع دیگر را بررسی نمایید ۴۳

۴-۲ به طور دقیق بخوانید ۴۴

۵-۲ یادداشت‌های کاملی برداشته و طبقه‌بندی آنها را آسان نمایید ۴۵

۶-۲ ثبت کاملی از کتاب‌شناسی داشته باشید ۴۸

۷-۲ زمان را در نظر داشته باشید ۵۳

۸-۲ محدوده‌ی پروژه‌ی خود را تعیین نمایید ۵۴

۹-۲ با استاد راهنمایتان کار کنید ۵۶

۱۰-۲ برنامه‌ریزی هیجانی / روانی ۵۸

- ۲-۱۱ برنامه‌ریزی فناوری اطلاعات ۵۹
- ۲-۱۲ یادداشت‌های تحقیقاتی خود را به طور منظم بنویسید ۶۱

۲-۱۳ طرح تحقیق ۶۲

فصل ۳: الگوهای نظری ترجمه

۳-۱ الگوهای تطبیقی ۶۵

۳-۲ الگوهای فرآیندی ۶۸

۳-۳ الگوهای علی ۶۹

فصل ۴: انواع تحقیق

۴-۱ تحقیق ذهنی و تجربی ۷۴

۴-۲ مشخصات تحقیق تجربی ۷۷

۴-۳ زیرطبقات تحقیق تجربی: تحقیق طبیعت
گرایانه در مقابل تحقیق آزمایشی ۷۸

۴-۴ تحقیق کیفی در مقابل تحقیق کمی ۸۱

۴-۵ مثال‌هایی از روشهای تحقیق تجربی ۸۲

۴-۶ تحقیق کاربردی ۸۴

فصل ۵: پرسش‌ها، ادعاهای فرضیات

۱-۵ پرسیدن سوال‌های ۸۶

۲-۵ طرح یک ادعا ۸۸

۳-۵ چهار نوع فرضیه ۹۰

۴-۵ آزمودن فرضیه ۹۵

فصل ۶: روابط میان متغیرها

۱-۶ رابطه‌ها ۱۰۰

۲-۶ متغیرهای متنی و بافتی ۱۰۲

۳-۶ متغیرهای مشروح در کار تحقیقاتی ۱۰۳

فصل ۷: انتخاب و تحلیل داده‌ها

۱-۷ انواع داده‌ها ۱۰۸

۲-۷ معرف بودن ۱۱۱

۳-۷ مقوله بندی ۱۱۲

۱۱۱۴-۴ استفاده از امّار

فصل ۸: نوشتن گزارش تحقیقاتی

۱-۸ نوشتن را زود شروع کنید، زیاد، و پیوسته

بنویسید ۱۲۱

۲-۸ قواعد اسنادی در متن ۱۲۲

۳-۸ در مورد خواننده‌ی متن خود فکر کنید:

کوتاه و ساده بیان کنید ۱۲۴

۴-۸ ساختاری منطقی ارائه دهید ۱۲۷

۵-۸ هر کسی خسته می‌شود ۱۲۸

۶-۸ اثبات کنید یا کنار بگذارید ۱۳۱

۷-۸ شروع کردن و خاتمه دادن ۱۳۴

۸-۸ بازخورد و بازنگری (تجدیدنظر) ۱۳۶

فصل ۹: ارائه‌ی شفاهی تحقیق

۱-۹ ساختار ۱۴۰

۲-۹ ارائه ۱۴۱

۹-۳ کمکهای دیداری ۱۴۲

فصل ۱۰ : ارزیابی تحقیق

۱۰-۱ خودارزیابی ۱۴۵

۱۰-۲ ارزیابی داخلی ۱۴۶

۱۰-۳ ارزیابی خارجی ۱۴۸

۱۰-۴ نمونه‌ی نقطه ضعف‌ها ۱۴۸

۱۰-۵ چاپ و بعد از آن ۱۵۳

واژه نامه فارسی- انگلیسی ۱۵۴

مقدمه

کتاب حاضر به عنوان راهنمایی برای دانشجویانی که نیاز به انجام تحقیق در مطالعات ترجمه و ارائه‌ی آن به صورت کتبی یا شفاهی دارند، طراحی شده است. این کتاب، مقدمه‌ای بر مطالعات ترجمه نیست؛ بلکه فرض بر این است که خوانندگان آن نوعی آشنایی اولیه با این رشته دارند. نقشه قصد دارد تا مقدمه‌ای گام به گام در انجام تحقیق ارائه دهد، در حوزه‌ای که به خاطر ماهیت میان رشته‌ای بودنش میتواند محقق بی تجربه‌ای را در مقابل مجموعه حیرت آوری از موضوعات و روشها قرار دهد. ما این کتاب را نقشه نامیده‌ایم، چون به شما کمک می‌کند تا راه خود را از میان سرزمینی بی‌قاعده و جدید بیابید. هدف این کتاب، برای یک محیط دانشگاهی که

در آن دانشجو برای اولین بار کار تحقیق در مطالعات ترجمه را به عهده می‌گیرد، از کشوری به کشور دیگر متفاوت است. نقشه به عنوان متنی مقدماتی، در وهله‌ی اول دانشجویان مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد علوم انسانی و کارشناسی ارشد علوم پایه را، خواه به صورت تدریس و یا به صورت برنامه‌های اصلی تحقیقاتی و نیز دانشجویان دکتری را که تجربه‌ی کمی از تحقیق در مطالعات ترجمه دارند مخاطب قرار میدهد. ما از این مراتب دانشگاهی، با آگاهی از این موضوع که اینها خاص فرهنگ^۱ هستند، استفاده می‌کنیم و قصدمان تنها نشان دادن سطوح کلی پیشرفت می‌باشد.

فرض می‌کنیم ترجمه، متنی به یک زبان است که براساس متنی به زبان دیگر، به منظور خاص تولید می‌شود. در متن کتاب **نقشه**، "مطالعات ترجمه" به عنوان رشته‌ای که به توصیف، تجزیه و نظریه پردازی فرآیندها، مضامین و محصولات عمل ترجمه و نیز نقش عوامل دخیل در آن می‌پردازد، تعریف می‌شود. در فصل ۱ تحقیق در مطالعات ترجمه را تحت عناوین زیر بررسی می‌نماییم: تحلیل متن و ترجمه، ارزیابی کیفیت ترجمه، انواع ترجمه، ترجمه‌ی چندسانه‌ای، ترجمه و فن آوری، تاریخ ترجمه، اخلاق ترجمه، اصطلاح‌شناسی و فهرست معانی، ترجمه‌ی شفاهی، فرآیند ترجمه، آموزش ترجمه و حرفه‌ی ترجمه.

از نظر ما، تحقیق عموماً به عنوان بررسی نظاممند به منظور افزایش مجموع دانش تعریف می‌شود (چمبرز، ۱۹۸۹:۸۴۵). ما با گیلهام (۲۰۰۰a:۲) موافقیم که "تحقیق در هر زمینه‌ای باشد دانش جدیدی را به وجود می‌آورد". نوآوری در زمینه‌ای که بخواهد رشد کرده و شکوفا شود ضروری به نظر می‌رسد؛ با این حال، دانش جدید بسته به سطحی که در آن تحقیق انجام می‌شود، متفاوت خواهد بود. وسعت مقاله‌ای در سطح پیشرفته کارشناسی علوم انسانی به وضوح متفاوت از وسعت یک پایان‌نامه دکتری است. "خلق دانش جدید" از یک طرف منوط به خلاصه کردن تحقیقات جدید در حوزه‌ای نوظهور یا فراهم کردن شواهد جدید بسیار کمی برای تأیید یا رد فرضیه‌ای موجود و از

طرف دیگر ارائه‌ی روش شناسی جدیدی برای تاریخ ترجمه است.

بنابراین هدف تحقیق در مطالعات ترجمه، کمک به این رشته در جهت افزایش مجموع دانش ماست. شما می‌توانید به طرق زیر در این امر سهیم باشید:

- با ارائه ایده‌های نو
- با دادن جواب به یک پرسش خاص
- با آزمودن و اصلاح یک فرضیه، نظریه یا روشن موجود
- با پیشنهاد دادن یک ایده، فرضیه، نظریه و یا روشن جدید

قبل از مبادرت به انجام تحقیق، لازم است قدری تجربه‌ی عملی از ترجمه داشته باشد، خواه در کلاس ترجمه و یا در یک محیط

حرفه‌ای. یک پژوهشگر مطالعات ترجمه بدون تجربه ترجمه‌ی عملی بیشتر شبیه مسافر فضولی است که همانطور که می‌دانیم نه تنها وجهه‌اش را از دست می‌دهد بلکه (حرفش) بی‌اعتبار و بی‌اثر شده و حتی ممکن است از وسیله نقلیه به بیرون انداخته شود. اگر هرگز در فرآیند ترجمه درگیر نبوده‌اید، در ک فرآیندهای فکری، انتخابها، محدودیتها و سازوکارهای ترجمه برای شما سخت خواهد بود، گرچه غیر ممکن نیست. مانند دیگر زمینه‌های فعالیت بشری، در مطالعات ترجمه نیز اصول نظری و عملی جدایی ناپذیرند. خصوصیت و بدگمانیهای متقابلی که پیشتر بین حرفه‌ی مترجمی و جامعه‌ی تحقیقاتی مطالعات ترجمه وجود داشته است در سالهای اخیر جای خود را به رابطه‌ی سودمندتری داده است. مدل

تحقیقاتی "کنش^۲" که اخیراً توسط هتیم (۲۰۰۱) ارائه شده، راه حل‌هایی را برای غلبه بر این دودستگی بیهوده پیشنهاد می‌نماید (همچنین نگاه کنید به چسترمن و وگنر، ۲۰۰۲).

نیاز به انجام تحقیق در مطالعات ترجمه خواه ناشی از حس^۳ کنجکاوی طبیعی شما یا به سبب کسب مدارج بالاتر و یا از روی تمايل عمومی برای پیشرفت شخصی باشد، یکی از اولین قدمهایی که باید برداشته شود، شناخت ایده‌ی کلی مورد علاقه‌ی شماست. اگر می‌خواهید در این کار موفق شوید علاقه شخصی و اشتیاق شما به موضوع ضروری است.

شما ممکن است علاقه‌مند به افزایش درک عمومی از ترجمه و یا پیشرفت جنبه‌ای از

ترجمه‌ی عملی خود باشد. در مورد اول، تحقیق شما منتهی به نظریه‌های بهتر و راههایی برای بهتر نگاه کردن به ترجمه می‌شود و در مورد دوم، منجر به بهبود کیفیت ترجمه و یا احتمالاً بهبود وضع خود مترجمان خواهد شد. تحقیقات کاربردی از این نوع، رهنمون‌هایی را برای ترجمه عملی بهتر که مبتنی بر مطالعه ترجمه‌های حرفه‌ای موفق است، ارائه می‌نماید. این تحقیقات همچنین می‌توانند به کمک شواهدی از ترجمه‌های حرفه‌ای قابل قبول ادعاهای تجویزی را بیازمایند و یا احتمالاً آنها را اصلاح نمایند.

ایده‌ی اولیه یک طرح تحقیقاتی ممکن است از منابع مختلف دانشگاهی و یا غیر دانشگاهی نشأت گیرد. می‌توانید از یک کتاب یا یک سخنرانی در مورد جنبه‌ای خاص از مطالعات

ترجمه یا از کار یکی از همکلاسی‌ها الهام بگیرید. ممکن است داستان "هری پاتر" را که می‌خوانید ندانید چگونه می‌توان آن را به زبان چینی ترجمه کرد. یا هنگامی که قفسه جدید کتاب‌تان را سوار می‌کنید ندانید این اطلاعات که عمدتاً هم نامفهوم به نظر می‌رسند، چگونه به وجود آمده‌اند. یا هنگامی که مشغول بازی جدید رایانه‌ایتان هستید، ندانید چه کسی موسیقی متن را که به زبان ژاپنی بوده به انگلیسی ترجمه نموده است. یا اصلاً یک روز صبح از خواب بیدار شوید و با خود بگویید چگونه این همه مقررات بازار مشترک اروپا در مورد بیماری اسفنجی شکل گاوی به زبان ایالتهای عضو ترجمه می‌شوند، و یا واقعاً در مورد توسعه بازار مشترک اروپا برای ترجمه به فکر فرو روید.

ایده اولیه مهیج است؛ اما آیا قبلًا کسی در مورد آن تحقیق کرده است؟ یا انجام آن عملی است؟ یا ارزش تحقیق کردن را دارد؟ برای پاسخ به پرسش های فوق نیاز مند هستید که از وضعیت کنونی تحقیق در این رشته آگاه شوید. به دو دلیل ذیر این کار ضروری به نظر می رسد:

۱. هدف از تحقیق، افزایش مجموع دانش است؛ تکرار کارهای انجام شده‌ی دیگران، اتلاف وقت شما محسوب می شود.

۲. تحقیق شما در یک خلاصه صورت نمی گیرد، بلکه با آنچه قبلًا انجام شده مرتبط است. حتی اگر فرض کنید که هر چیزی که در مورد موضوع شما تا به حال نوشته شده چیزی جز چرندیات نیست، باید این توانایی را داشته باشد

که آن را ثابت کنید و رویکرد خودتان را توجیه کنید.

تحقیق در مطالعات ترجمه در صورتی می‌تواند پیشرفت کند و موفق شود که فرضیه‌ها دائمًا اصلاح شده، توسعه یابند و به تدریج تقویت شوند؛ همچنین ایده‌ها پیوسته مورد بررسی دقیق قرار گیرند. به این دلیل است که شما باید ابتدا وضعیت کنونی تحقیق در مورد موضوع مورد بررسی تان را مشخص کنید.

صرف نظر از اینکه ایده‌ی اولیه‌ای داشته باشد یا نه، مراجع معتبر در مطالعات ترجمه مانند:

Annual Bibliography of Translation Studies (Bowker et al. Biannual , ۱۹۹۸; ۱۹۹۹ & ۲۰۰۰ a)

Translation Studies Abstracts (Dictionary of Olohan ۱۹۹۸) translation Studies (Shuttle worth

Encyclopedia of & Cowie ۱۹۹۷) literary Translation in to English (Routledge C lasse ۲۰۰۰) Encyclopedia of Translation Studies (Baker ۱۹۹۸) همگی می توانند نقطه شروع خوبی باشند. کارهای اخیر در این زمینه عبارتند از: چسترمن (۱۹۹۷) و ماندی (۲۰۰۱).

فصل ۱ "نقشه" شرح مختصری از دوازده حوزه‌ی تحقیقاتی در مطالعات ترجمه است که به شما کمک می کند تا موضوعی را مشخص کنید و برخی پرسش‌های تحقیقاتی را ایج مربوط به آن را بیابید. فصل ۲ در طرح ریزی پروژه‌ی تحقیقاتی به شما کمک خواهد کرد؛ زمانی که صرف تهیه طرح تحقیقاتی خود می کنید، زمانی

است که نه تنها هدر نرفته، بلکه در وقت و کوشش شما نیز صرفه جویی شده است. فصل ۳ تا ۷ برخی از ابزارهای روش شناختی و مفهومی را که مورد نیاز شماست معرفی می‌نماید. در فصول ۸ و ۹ چگونگی ارائه تحقیق بیان گردیده است و بالاخره، فصل ۱۰ در مورد ملاک‌هایی است که شما و دیگران برای ارزیابی تحقیقتان می‌توانید از آنها استفاده کنید.

از اینرو " نقشه " شما را در جریان فرایند تحقیقی قرار می‌دهد که شامل مراحلی است که برخی از آنها همپوشی دارند:

- انتخاب یک حوزه
- ساخت طرح اولیه
- جستجوی کارهای انجام شده‌ی قبلی
- خواندن و فکر کردن

- تعریف پرسش تحقیقاتی
 - تجدید نظر در طرح
 - جمع آوری داده‌ها
 - تحلیل داده‌ها
 - بررسی نتایج
 - تهیه‌ی پیش نویس
 - ارزشیابی و استخراج بازخوردها
 - تفکر در مورد مفاهیم ضمنی (استنباط‌ها)
 - به پایان رساندن متن
 - ارائه‌ی گزارش تحقیقاتی تان
- چگونگی استفاده از کتاب " نقشه " بستگی به شرایط موجود و هدف شما دارد. اگر شما در ابتدای راه به سوی تحقیق در مطالعات ترجمه هستید، خواندن این کتاب را از ابتدای تابه انتها پیشنهاد می کنیم. اگر قصد ارائه‌ی شفاهی دارید

می توانید تنها فصل ۹ را مطالعه کنید. برای دانشجویانی که در مرحله‌ی نوشتن نهایی تحقیق شان هستند، فصل ۸ واقعاً مفید است. در صورتی که در شرف تکمیل پروژه خود هستید، فهرست ارائه شده در فصل ۱۰ می تواند بهترین نقطه شروع باشد.

فصل ۱

فصل ۱

حوزه‌های تحقیقاتی ترجمه

این فصل شرح مختصری از ۱۲ حوزه‌ی تحقیقاتی در مطالعات ترجمه را ارائه می‌نماید. این فهرست به هیچ عنوان نه جامع است و نه هر موضوع را کاملاً مورد پوشش قرار می‌دهد، بلکه صرفاً به منظور آشناسازی ارائه شده است – یک نقشه برای پژوهشگرانی که اقدام به کاوش در مطالعات ترجمه نموده‌اند.

۱-۱ تحلیل متن و ترجمه

تحلیل متن مبدأ

تحلیل متن مبدأ بر روی تجزیه و تحلیل متن مبدأ یعنی بررسی جنبه های مختلف آن که ممکن است مشکلات ترجمانی را بوجود آورد تأکید دارد. این کار ارتباط مسلمی با تربیت مترجم دارد. یکی از اولین مراجع خوب در این زمینه نورد (۱۹۹۱) می باشد. مقصود از این نوع تحلیل آماده سازی برای ترجمه است؛ پس از تحلیل دقیق مشخصه های نحوی، معنایی و سبکی متن مبدأ، قاعده تا دست یافتن به راه حل های ترجمانی مناسب آسان تر خواهد بود. این نوع مت مرکز کردن توجه معمولاً با تحلیل موقعیتهای ارتباطی خود ترجمه مرتبط است: ترجمه برای

چه کسی انجام می‌شود، هدف از ترجمه چیست و غیره.

تطبیق ترجمه‌ها و متون مبدأ آنها

تحلیل متون ترجمه شده مقایسه‌ی متنی یک ترجمه با اصل آن است. تطبیق ترجمه یعنی مقایسه‌ی چندین ترجمه به یک زبان یا به زبان‌های مختلف از یک متن اصلی. البته چنین مباحثی با تمام جنبه‌های ممکن متون درگیر نیست، بنابراین شما باید جنبه یا جنبه‌هایی را که می‌خواهید بر روی آنها تمرکز کنید، انتخاب نمایید. می‌توانید یک جنبه‌ی خاص از متن مبدأ مانند یک مشخصه‌ی سبکی یا نحوی خاص را در نظر گرفته و بخش‌های متناظر در ترجمه‌ها را بررسی نمایید؛ یا اینکه می‌توانید با مشکل

ترجمانی (مثلاً ترجمه‌ی جملات مجھول، لهجه یا گونه، و یا جناس) شروع کرده و ببینید چگونه مترجم یا مترجمان دیگر با چنین مشکلی مواجه شده‌اند و از چه راهکارهای ترجمانی ای^۳ استفاده نموده‌اند؛ یا اینکه می‌توانید با یک نوع راهکار ترجمانی، نوعی تغییر یا تعویض بین متون مبدأ و

معنی راهکار تصريح سازی)، شروع نموده و شرایط کاربرد آن را مورد بررسی قرار دهید. (برای مأخذ تحقیق برروی تصريح سازی، مدخل مربوط به آن در شاتل ورث و کوی ۱۹۹۷ را مشاهده نمایید) در تمامی این موارد، هدف شما این خواهد بود که الگوهای متناظر بین متون را کشف نمایید. به عبارت دیگر، شما

^۳ – Translation Strategies

به نظم‌های ممکن در رفتار مترجمان و همچنین قواعد کلی‌ای که تعیین می‌کنند چگونه هر چیزی تحت شرایط معینی ترجمه می‌شود، علاقه‌مند خواهد شد. (برای آشنایی با روش تحلیل ترجمه رک: به لیون-وارت ۱۹۸۹ و (۱۹۹۰).

مقایسه‌ی ترجمه‌ها و متون ترجمه نشده

این نوع تحلیل، ترجمه‌هایی را که به یک زبان انجام شده و متون مشابهی را که اصلاً به آن زبان نوشته شده، با یکدیگر مقایسه می‌نماید. در گذشته، دانشمندان مطالعات ترجمه از آنها به عنوان متون موازی^۴ یاد می‌کردند. در حال

^۴ – parallel texts

حاضر، با ظهور مطالعات ترجمه مبتنی بر پیکره^۵،
این متون زبان اصلی گاهی متون نظیر^۶ نامیده
می‌شوند. در اینجا منظور، بررسی روشی است
که منجر به تفاوت ترجمه‌ها از متون دیگر در
زبان مقصد می‌شود، یعنی روشی که ترجمه‌ها
اغلب زیاد طبیعی به نظر نرسند؛ (این مورد بسته
به هدف و نوع ترجمه موردنظر، ممکن است چیز
خوبی به نظر برسد یا نرسد) این یک نوع تحقیق
کمی است و معمولاً با تفاوت‌های نسبی توزیع
مشخصه‌های متنی ویژه سروکار دارد. برای چند
مثال، به مقالات الوهان (۲۰۰۰) و شماره ویژه،
Meta (۱۹۹۸) (۴۳)، مراجعه نمائید.

^۵ – corpus-based translation studies

^۶ – comparable texts

تمامی حوزه‌های تحقیقاتی فوق، شامل اشکال مختلف تحلیل متن مقابله‌ای و سبک شناسی مقابله‌ای می‌باشند. از این‌رو آنها به طور ضمنی وابسته به نوعی فرضیه‌ی مقابله‌ای هستند. (برای اطلاع از ارتباط بین نظریه‌ها و روش شناسیهای تحلیل مقابله‌ای و مطالعات ترجمه به چسترمن (۱۹۹۸) رجوع کنید.)

ترجمه همراه با تفسیر

یک ترجمه همراه با تفسیر (یا ترجمه حاشیه نویسی شده) نوعی تحقیق درون‌نگر و گذشته‌نگر است که طی آن شما خود متنی را ترجمه می‌نمایید و در همان وقت یادداشت یا تفسیری در مورد فرایند ترجمه‌تان می‌نویسید. این تفسیری شامل بحث پیرامون امر ترجمه، تحلیل جنبه‌های

متن مبدأ و توجیه منطقی انواع راه حلهایی که برای مشکلات خاص ترجمه پیدا نموده اید، خواهد بود. ارزشی که چنین تحقیقی می تواند داشته باشد این است که افزایش خودآگاهی می تواند به کیفیت ترجمه کمک نماید. همچنین ممکن است بخواهید نشان دهید که آیا رهنمونهای مفیدی برای تصمیم‌گیریهای ترجمانی خود درمورد آنچه که از مطالعات ترجمه خوانده اید یافته اید یا نه. یک نمونه کلاسیک از چنین تفسیری کاربلای (۱۹۸۴) است که در آن مترجم، مراحل مختلفی را که وی در طی ترجمه‌ی یک شعر پشت سر گذاشته است، توصیف می‌نماید.

۲-۱ ارزیابی کیفیت ترجمه

برخلاف اکثر حوزه‌های ذکر شده در اینجا، تعیین کیفیت ترجمه کاملاً قابل ارزیابی است. مترجمان در زندگی واقعی در شرایط مختلف ارزیابی می‌شوند: در طی آموزش، در آزمون‌های گواهینامه‌های رسمی، بوسیله‌ی نقادان و تجدیدنظر کنندگان، و البته در نهایت بوسیله‌ی خواننده‌های معمولی. برخی از روش‌های ارزشیابی بوسیله‌ی دانشمندان، برخی دیگر بوسیله‌ی معلمان و اما برخی دیگر توسط صنعت ترجمه ارائه شده‌اند. استانداردهایی بین المللی نیز به منظور کنترل یا تضمین کیفیت در نظر گرفته شده است (ISO ۹۰۰۲، DIN ۲۳۴۵).

به طور کلی سه روش را برای ارزیابی کیفیت ترجمه می‌توان تشخیص داد. یکی از این روش‌ها

که زبان مبدأ^۷ نام دارد، بر اساس ارتباط بین ترجمه و متن مبدأ آن می‌باشد. روش‌های ارزیابی از این دست، توضیحاتی از تطابق مورد نیاز را ارائه داده، سپس انواع مختلف انحراف از این تطابق را طبقه‌بندی می‌نمایند. (به هوس، ۱۹۹۷ و شافرنر، ۱۹۹۸، شماره ویژه TTR، ۲(۲)، ۴۶(۲) و، ۲۰۰۰، *Translator*, ۱۹۸۹، Meta ۲۰۰۱ مراجعه نمایید).

روش دوم روش زبان مقصد^۸ است. در اینجا ارتباط با زبان مبدأ مورد توجه نیست بلکه ارتباط با زبان مقصد مورد نظر می‌باشد. در اینجا تطابق یک مفهوم اصلی و مرکزی نیست. این روش به منظور ارزیابی تفاوت میان ترجمه

^۷ – source-oriented

^۸ – target language-oriented

مورد نظر و متون نظیر دیگر در زبان مقصد از تحلیل متن استفاده می‌نماید. هدف، اندازه‌گیری درجه طبیعی بودن ترجمه است، با این فرض که در بیشتر موارد این یک مشخصه دلخواه می‌باشد. (به توری ۱۹۹۵ و لیوون-وارت ۱۹۸۹ و ۱۹۹۰ مراجعه نمایید).

روش سوم با ارزیابی تأثیرات ترجمه بر روی مشتریان، معلمان، نقادان، و خوانندگان سروکار دارد. در مورد یک ترجمه‌ی ادبی، می‌توانید تجدید نظرهای چاپ شده در نشریات را بررسی نمایید. (به مایر ۱۹۹۸ و فاست ۲۰۰۰ مراجعه کنید). یا اینکه می‌توانید با ناشران یا خوانندگان در مورد انتظاراتشان از کیفیت ترجمه مصاحبه کنید. می‌توانید آزمونهای درک مفاهیم از ترجمه بگیرید تا متوجه شوید افراد تا چه حد

آن را فهمیده‌اند. می‌توانید پرسشنامه‌هایی را به معلمان بدهید تا بینند آنها از چه ملاک‌ها و روش‌های شاخصی استفاده می‌کنند. این روش، برای نظریه‌های کاربردی و ارتباطی ترجمه، مانند نظریه‌ی اسکوپوس^۹ یا نظریه‌ی هدف مفید به نظر می‌رسد؛ زیرا اسکوپوس "هدفی است که به خاطر آن مترجم با موافقت واسطه (سفارش دهنده) شروع به ترجمه می‌نماید." (ورمیر ۱۹۹۶ ص ۷). این سه روش در فصل ۵ کتاب چسترمن (۱۹۹۷) شرح داده شده‌اند.

^۹– Skopos theory

۱-۳ انواع ترجمه

مقصود از گونه^{۱۰}، هم گونه‌های ادبی سنتی است مانند نمایشنامه^{۱۱}، شعر و نثر داستانی و هم انواع دیگر متون پرسابقه و جاافتاده که تعریف مشخصی دارند مانند متون چند رسانه‌ای، متون مذهبی، ادبیات کودکان، متون جهانگردی، متون فنی و اسناد حقوقی. برای آشنایی با شرح مختصری از تعاریف و مفاهیم روش شناختی، به اسویلز (۱۹۹۱) و ترسبورگ (۱۹۹۷) مراجعه کنید.

برای آگاهی از مقدمه‌ای مفید در مورد مشکلات اصلی ترجمه ادبی، به بست (۱۹۹۱)،

^{۱۰} – genre

^{۱۱} – drama

گدیس رز (۱۹۹۷)، بست و لفور (۱۹۹۸) و بوس بیر و هلمن (۱۹۹۷) مراجعه نمائید.

نمایشنامه

در اینجا، موضوع اصلی موقعیت متون نمایشی است و از اولین سؤالاتی که پرسیده می‌شود این است: آیا این نمایشنامه برای اجرا ترجمه می‌شود یا برای خواندن؟ اگر منظور از ترجمه اجرا شدن آن است چه نوع ترجمه‌ای مورد نیاز است، یک ترجمه‌ی سطحی که نقطه شروعی برای تولید باشد، یا یک ترجمه‌ی کاملاً قابل اجرا و یا چیزی بینایی؟ فرآیند ترجمه از "از صفحه تا صفحه" پرسشهای تحقیقاتی بسیاری را بر می‌انگیزد - مثلاً نقش یا نقشهای کسانی که سهیم هستند مانند مترجم، کارگردان و بازیگران.

زمینه‌های بسیار زیادی برای مطالعه موردنی یک تولید خاص، تحقیق درمورد زندگی نامه یک مترجم نمایشنامه معروف و مقایسه‌ی ترجمه‌های متفاوت یک نمایشنامه وجود دارد.

موضوعات دیگری که می‌تواند مورد بحث قرار گیرد شامل پرسش در مورد جایگیری^{۱۲} است. یعنی نمایشنامه خارجی در فرهنگ مقصد چه جایی دارد؟ برج^{۱۳} در شمال شرقی انگلستان و چخوف در غرب ایرلند جایگیر شده است. چه دلایل یا استنباط‌هایی برای چنین جابجایی‌هایی وجود دارد. برای بحث در مورد جایگیری مجدد فرهنگی به آپتن (۲۰۰۰) مراجعه کنید. قابل اجرا

۱۲- translocation

۱۳- نمایشنامه نویس آلمانی میلادی ۱۸۹۸-۱۹۵۶

بودن از زبان تن^{۱۴} گرفته تا انتخاب وسایل نمایش موضوع قابل تأمل دیگری است.

برای بررسی نظرات مختلف مترجمان در این زمینه به جانستون (۱۹۹۶) مراجعه نمائید. برای اطلاعات بیشتر به آلتون (۱۹۹۶)، آندرمن (۱۹۹۸) و بست (۲۰۰۰) مراجعه نمائید.

شعر

متون منظوم موضوع جالبی برای تحقیق ترجمه به حساب می‌آیند؛ به ویژه اگر وقت محدود باشد، چرا که اینگونه متون بسیار کوتاه هستند. مهمترین موضوعات در این زمینه عبارتند از:

هدف از ترجمه - به شکل نثر یا نظم

^{۱۴} - body language

- ترجمه وزن، آهنگ، سجع، قافیه
 - زندگینامه مختصر مترجم - آیا تنها شاعران می‌توانند شعر را ترجمه کنند؟
 - چگونه مترجمان به ترجمه‌ی شعر می‌پردازند.
- برای بررسی اجمالی مسائل ترجمه‌ی شعر به هلمز (۱۹۹۴)، و برای راهنمای قدم به قدم در ترجمه‌ی شعر به دیبوگراند (۱۹۷۸) و بلای (۱۹۸۴) مراجعه نمائید.

نشر داستانی

نشر داستانی رشته‌ای است که اکثريت مترجمان ادبی تمام وقت از طريق آن امرار معاش می‌کنند. از آن جهت که تحقيق در مورد یک رمان كامل یا حتی یک داستان کوتاه امکان پذیر

نیست انتخاب نمودن یک جنبه از کار ضروری به نظر می‌رسد، این می‌تواند شامل چشم انداز روایی نویسنده یا مترجم، ترجمه‌ی گفتگوها، ترجمه عناصر خاص فرهنگ (عناصر فرهنگی) یا ترجمه‌ی مزاح باشد. گاهی اوقات بهتر است که بر روی اولین فصل یا صحنه آغازین (پیش پرده)، تمرکز نمایید؛ چرا که اینکار اغلب آهنگ مابقی کار را تنظیم می‌نماید.

یکی از موضوعات در حال تحقیق در اینجا خود مترجمان معاصر هستند: زندگینامه‌هایشان، چگونگی بستن قراردادهای ترجمه و ارتباط آنها با سردبیران و ناشران. مصاحبه با مترجمان در مورد چگونگی انجام کارشان، و سؤال از اینکه آیا پیش گفتار یا سخن آخر می‌نویسند، آیا از پانوشت استفاده می‌نمایند یا فهرست لغات تهیه

می‌کنند می‌تواند جالب باشد (مراجعه کنید به پلگرین ۱۹۸۷).

یکی دیگر از حوزه‌های قابل تحقیق برخورد با کارهای ترجمه شده است: چگونه نقادان کارهای ترجمه شده را نقد می‌کنند؟ آنها در مورد ترجمه چه باید بگویند (اگر چیز قابل گفتنی باشد)؟ برای مطالعه‌ی برخورد با (پذیرش) ترجمه از نظر کیفیت به فاست (۲۰۰۰) مراجعت کنید.

بسنت (۱۹۹۸) طبقه‌بندی خوبی از انواع تحقیق ارائه می‌دهد که می‌تواند در سطح دکترا در حوزه ترجمه‌ی ادبی مورد استفاده قرار گیرد.